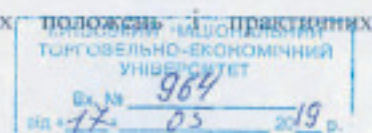

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Сторожчука Володимира Миколайовича на тему:
«Лібералізація митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасні процеси глобалізації та регіоналізації світового господарства зумовлюють суттєві зміни у системі регулювання міжнародних торговельних відносин. Вимоги регуляторної політики СОТ потребують від держав запровадження механізмів зменшення тарифних обмежень у зовнішній торгівлі та забезпечення транспарентності торговельного співробітництва. На фоні загальної лібералізації загострюється питання захисту національних економічних інтересів держав, реалізації яких перешкоджає спрощення доступу імпортованих товарів на внутрішні ринки. Особливої значущості питання раціоналізації митно-тарифних обмежень набуває для країн, що розвиваються, та країн з транзитивною економікою. Умови конкуренції, що складаються не на користь більш слабких держав, потребують оновлення інструментів зовнішньоторговельної лібералізації з метою забезпечення поступовості та помірності спрощення митно-тарифних бар'єрів. Також необхідно зважувати на значне посилення проявів економічного націоналізму у світовій геополітиці, в рамках якого держави, незалежно від рівня їх економічного розвитку, вдаються до створення штучних перешкод вільному руху імпортованих товарів та послуг. З огляду на це, тему дисертаційної роботи В.М. Сторожчука, в якій наведено одне з можливих рішень важливого наукового завдання з розробки теоретичних положень і практичних

рекомендацій щодо лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в новітніх умовах активізації тенденцій до захисту національних ринків, слід визнати актуальною.

Зв'язок дисертації з державними науковими програмами досліджень

Тематика дисертації пов'язана з науково-дослідними роботами кафедри міжнародних економічних відносин Київського національного торговельно-економічного університету. Результати дисертації та окремі її положення послуговували внеском автора у виконання держбюджетних тем «Євроінтеграційні пріоритети національного бізнесу» (номер державної реєстрації 0115U000562) та «Торговельно-економічні війни: національний та міжнародний вимір» (номер державної реєстрації 0118U000130). Отримані результати полягають відповідно у розробці системи заходів щодо організаційно-інформаційної підтримки лібералізації митно-тарифного регулювання України та визначенні засад лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі на основі використання преференційних правил походження товарів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових результатів визначається глибоким аналізом теоретичних положень, досліджених автором в процесі вивчення праць багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері економічної (с. 25-30) та зовнішньоторговельної (с. 31-34) лібералізації, митно-тарифної політики (с. 58-63), використання правил преференційного походження товарів у спрощенні умов зовнішньої торгівлі (с. 107-112). Статистичною та інформаційною основою дисертаційної роботи є матеріали Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, Міжнародного

валютного фонду, Світової організації торгівлі, Світового банку, Європейської комісії, статистичні дані щодо поточного рівня та тенденцій спрощення митно-тарифного захисту зовнішньої торгівлі України та її зовнішньоторговельних партнерів (с. 85-98).

Достовірність отриманих результатів визначається коректним і адекватним застосуванням наукового аналізу та синтезу (с. 25-29; с. 35-38); методу діалектичної єдності історичного і логічного (с. 58-62); структурно-логічного аналізу (с. 39-45; с. 45-49); процесного та системного підходів (с. 204-217); регресійно-кореляційного аналізу(с. 64-71).

Наукові положення, висновки й рекомендації, що викладені в дисертаційній роботі і виносяться на захист, є повністю аргументованими. Результати аналізу тексту дисертації, автореферату, опублікованих праць свідчать про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, новизни дослідження. Матеріали дисертації оприлюднені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукова новизна отриманих результатів

В результаті вирішення широкого кола теоретичних, методичних і прикладних завдань щодо лібералізації митно-тарифного регулювання в дисертаційній роботі одержані положення і висновки, які характеризуються науковою новизною.

Автором досліджено сучасний стан митно-тарифного регулювання України (с. 84-106), який, попри глобальне поширення економічного націоналізму та протекціонізму у зовнішньоторговельній політиці держав, демонструє стійку тенденцію до зменшення тарифних обмежень від часу вступу держави до Світової організації торгівлі у 2008 р. З огляду на низький рівень захисту внутрішнього ринку порівняно з тарифними розкладами зовнішньоторговельних партнерів, обґрунтовано доцільність запровадження поміркованих підходів до лібералізації митно-тарифного регулювання (с. 73-

74; с. 106) та доведено, що основним інструментом їх реалізації слід вважати укладання угод з преференційним торговельним режимом (с. 113-114).

Здійснене автором дослідження підходів до визначення сутності поняття «економічна лібералізація» дозволило встановити джерела протиріч лібералізації в економіці (с. 32) та систематизувати ключові поняття предметної галузі дослідження (с. 35-36), що створило підґрунтя для конкретизації сутності лібералізації митно-тарифного регулювання за рахунок визначення суб'єкта, об'єкта, предмету, інструменту та мети реалізації відповідного процесу (с. 38).

Автором обґрунтовано доцільність розгляду процесу лібералізації митно-тарифного регулювання з точки зору системного підходу (с. 38-39), що дозволило запропонувати систему лібералізації митно-тарифного регулювання держави (с. 216), яка узагальнює сформовані в роботі теоретичні, методичні, організаційно-управлінські засади лібералізації митно-тарифного регулювання, та може розглядатися як інтегруючий результат авторських досліджень.

Важливим науковим результатом дослідження є розроблення інструментарію лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в рамках Конвенції про Пан-Євро-Середземноморські преференційні правила походження, який передбачає формалізацію умов застосування торговельних преференцій діагональної кумуляції (с. 184-188; с. 192-193) та обґрунтування необхідності максимізації кількості двосторонніх угод з ідентичними правилами походження між державами-сторонами Конвенції (с. 189-190), що може розглядатися як критерій забезпечення ефективності співробітництва держав в рамках Конвенції.

Становлять науково-практичний інтерес отримані автором результати кореляційно-регресійного аналізу (с. 63-69), які підтверджують актуальну за сучасних умов посилення протекціонізму тезу щодо відсутності прямого значущого статистичного зв'язку між відкритістю національних ринків, асоційованої зі значенням середньоарифметичного тарифу режиму

найбільшого сприяння, та рівнем економічного розвитку держав, оціненого традиційними економічними індикаторами (ВВП на душу населення, частка інвестицій у ВВП, частка експорту товарів та послуг у ВВП). Отримані результати створюють підґрунтя для обґрунтування автором необхідності вибірковості та поступовості лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі країн що розвиваються та країн з транзитивною економікою (зокрема, й України), в яких, за умови надмірної відкритості внутрішніх ринків, створюються додаткові загрози для конкурентоспроможності вітчизняних товарів порівняно з експортом з більш розвинених країн.

Виходячи з того, що дотримання євроінтеграційного вектору є пріоритетом сучасної зовнішньоторговельної політики України, важливе науково-практичне значення має здійснений автором аналіз преференційного митно-тарифного режиму в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (с. 132-138), результатом якого стала систематизація ключових аспектів реалізації Угоди у частині тарифних регуляторів та адміністрування походження товарів (с. 141-143), що дозволило запропонувати сукупність заходів щодо імплементації Угоди в частині лібералізації митно-тарифного регулювання (с. 144).

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій характеризується чітким і вивіреним підходом до вирішення науково-практичних завдань, що розглядаються.

Практична значущість результатів дослідження і рекомендації щодо їх використання

Основні положення дисертаційної роботи впроваджені в практичну діяльність підприємств та установ, що підтверджується відповідними документами. Зокрема, до таких положень слід віднести модель лібералізації

митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі держави на засадах системного підходу (с. 216) та підхід до оцінювання рівня лібералізації митно-тарифного регулювання держави на основі розрахунку абсолютного та відносного коефіцієнтів лібералізації зовнішньої торгівлі за товарними розділами зовнішньоторговельної номенклатури (с. 166-174). Ці та інші положення дисертаційної роботи впроваджено в діяльність Департаменту адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання Державної фіскальної служби України (довідка № 1458/6/99-99-19-04-15 від 11.01.2019) та ТОВ «НПО «Поверхность МД» (довідка № 310 від 27.12.2018).

Також матеріали та результати дослідження впроваджено у навчальний процес КНТЕУ під час розроблення науково-методичного забезпечення та викладання дисципліни «Міжнародний бізнес». Всі відомості про впровадження результатів виконаного дослідження документально підтверджені.

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на семи міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано автором у 17 наукових працях загальним обсягом 7,39 д.а. (з яких 6,44 д.а. належать особисто автору), у тому числі 1 параграф – у монографії, 8 статей у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – у наукових періодичних виданнях інших держав, 7 – в інших виданнях.

Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій тексту дисертаційної роботи та отриманим результатам дослідження.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Незважаючи на достатньо високий рівень виконаної дисертаційної роботи та загальну позитивну оцінку, якої вона заслуговує, деякі положення роботи є дискусійними. Основні з них такі.

1. З метою підтвердження тези щодо необхідності запровадження вибіркового та помірних механізмів лібералізації митно-тарифного регулювання, автором здійснено оцінку щільності та статистичної значущості зв'язку між значенням середньоарифметичного тарифу режиму найбільшого сприяння обраних країн світу та економічними індикаторами їх розвитку (с. 63-69). В якості таких індикаторів автором обрано ВВП на душу населення, частку інвестицій у ВВП, частку експорту товарів та послуг у ВВП. На наш погляд, ґрунтовність авторських висновків слід було б підтвердити за рахунок оцінки сили кореляційного зв'язку між значенням тарифу та показниками результативності експортно-імпоротної діяльності обраних країн, оскільки саме на величину останніх чинить безпосередній вплив рівень митно-тарифного захисту національних ринків.

2. Надаючи визначення поняттю «лібералізація митно-тарифного регулювання», автор наголошує на необхідності розгляду цього процесу з точки зору узгодження національного, інтеграційного та глобального пріоритетів зовнішньої торгівлі (с. 75). Водночас, роль Світової організації торгівлі як глобального зовнішньоторговельного регулятора та інших міжнародних інституцій (глобальний пріоритет) не отримала в роботі належного розкриття, як й механізми зовнішньоторговельної лібералізації в рамках ключових інтеграційних об'єднань (інтеграційний пріоритет).

3. Автором запропоновано підхід до оцінювання рівня лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі (с. 166-174), який базується на розрахунку двох типів коефіцієнтів (абсолютний – як відповідність зв'язаним під час вступу до СОТ значенням тарифів, та відносний – як відповідність тенденції зниження рівня тарифного захисту в динаміці).

Апробацію запропонованого підходу здійснено на прикладі товарних розділів зовнішньоторговельної номенклатури України та Туреччини. Авторів слід було б, по-перше, обґрунтувати вибір саме Туреччини як порівняльної бази для оцінки рівня лібералізації митно-тарифного регулювання України. По-друге, обмеження статистичної вибірки для апробації підходу усього двома країнами не дозволяє повною мірою оцінити його релевантність та результати практичної верифікації.

4. Запропонована автором модель лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України на засадах системного підходу (с. 216) містить класичні елементи системи управління, такі як суб'єкт, об'єкт, інструменти впливу, мета та ін. Водночас потребують конкретизації умови забезпечення зворотного зв'язку в системі, тобто яким чином має бути забезпечений механізм реагування державних органів на вимоги господарюючих суб'єктів щодо послаблення рівня тарифного захисту держави.

5. Віддаючи належне автору роботи у контексті ретельності дослідження лібералізації митно-тарифного режиму зовнішньої торгівлі, слід зауважити на доцільність приділення уваги й нетарифним обмеженням, які є невід'ємною складовою зовнішньоторговельної політики держави а їх значущість в умовах новітньої хвилі протекціонізму невпинно зростає.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

7. Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота Сторожчука В.М. являє собою завершене дослідження важливого науково-практичного завдання щодо лібералізації митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Положення, результати досліджень, отримані висновки та представлені рекомендації мають достатню

універсальність і можуть бути використані в діяльності державних органів управління, підприємств та установ.

Зауваження, що наведено у відгуку, не зменшують науково-теоретичну, методологічну та практичну цінність дисертаційної роботи Сторожчука В.М.

На підставі рецензування поданої до захисту дисертаційної роботи «Лібералізація митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі» вважаю, що вона відповідає нормативним вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, внесеними згідно Постановки Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р.

Текст та зміст дисертаційної роботи «Лібералізація митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі» відповідають паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Зміст автореферату повною мірою відображає основні положення дисертації, що виносяться на захист. Автор, Сторожчук Володимир Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри міжнародних
відносин та туризму
Хмельницького національного
університету,
доктор економічних наук, професор

І.С. Журба

Підпис засвідчую:

учений секретар
Хмельницького національного
університету,
кандидат технічних наук, доцент

Л.І. Тебляшкіна